

Наша Слова

Не пакідайце ж мовы нашай беларускай, каб не ўмёрлі!
ФРАНЦІШАК БАГУШЭВІЧ

Газета выходзіць з сакавіка 1990 года

№ 29 (1336) 19 ЛІПЕНЯ 2017 г.

Беларусы ўсіх краёў, яднайцеся!

15-16 ліпеня ў Менску праходзіў VII з'езд беларусаў свету МТА ЗБС "Бацькаўшчына".

15 ліпеня з'езд распа- чаў дзейнасць у адукацыйным цэнтры IBV. На радзіму пры- ехалі 163 дэлегаты з 20 краінаў замежжа. З уступным словам да прысутных звярнуўся ака- дэмік НАН Р.Г. Гарэцкі. Пры- вітанні з'езду прыслалі Івонка Сурвіла з Канады, а таксама Беларускі інстытут навукі і ма- стацтва з Нью-Ёрка. Форум быў адметны тым, што на ім прысутнічалі прадстаўнікі дзя- ржаўных структур: міністэрст- ва замежных спраў, міністэр-

ства культуры і міністэрства інфармацыі. Паседжанне наве- далі амбасадары Вялікабры- таніі, Украіны і іншых дзяр- жаваў.

"Будзе пакладзены но- вы імпульс супрацоўніцтву бе- ларусаў з іх суродзічамі з да- лёкага і блізкага замежжа, пра- цягнуты ўсебаковы дыялог", - запэўнілі арганізатары з'езду. Падзея аб'яднала ў агульных мэтах прадстаўнікоў розных па- літычных платформаў і погля- даў, розных рэлігійных канфе- сій, суполак і арганізацый.

Міністр замежных спраў Уладзімір Макей пад- крэсліў, што ўсіх прысутных аб'ядноўвае любоў да Беларусі, яе культуры і традыцый. Ма- кей заклікаў прадстаўнікоў ды- яспары працаваць разам на карысць беларусаў у сацыяль- ных праграмах, у галіне аховы здароўя, сферах культуры, турызму і спорту. Ён нагадаў пра закон "Аб беларусах за-

межжа", які быў прыняты ў 2014 годзе. Намеснік міністра інфармацыі Васіль Чэрнік па- дзякаваў замежным дэлегатам з'езду за тое, што яны не згубі- лі сувязі з Бацькаўшчынай, захавалі сваю ідэнтычнасць і спрыялі культурнаму супра- цоўніцтву.

З актуальным дакладам выступіў доктар гістарычных навук Валянцін Голубеў, су- працоўнік інстытут гісторыі НАН. Ён ацаніў выступленне прадстаўнікоў дзяржавы як па- зітыўны сігнал з вышэйшых ін- станцый з клопатам пра аба- рону незалежнасці краіны.

Горача падтрымалі ўдзельнікі з'езду выступ пер- шага міністра замежных спра- ваў незалежнай Беларусі Пят- ра Краўчанкі, у якім прагучала патрабаванне дабіцца рэальнай дзяржаўнасці для беларускай мовы. Як пазітыўны момант расцаніў П. Краўчанка тое, што за 24 гады, прайшоўшыя з мо- манту I з'езду беларусаў свету, упершыню прадстаўнікі дзяр- жавы афіцыйна падтрымалі іні- цыятывы з'езду і належным чынам ушанавалі дзеяў эмі- грацыі. Выступоўца заклікаў да супольнага святкавання юбілею ў БНР і БССР, якія на- дыдуць у наступным годзе, і

ўшанавання памяці айцоў- заснавальнікаў БНР.

Алена Макоўская за- клікала да паглыблення су- працоўніцтва дзяржаўных ін- стытуты і грамадскіх арга- нізацый дзеля спрыяння эканамічнаму і культурнаму роскві- ту краіны. Яна распавяла пра актыўнасць 26 суполак, якія існуюць ў 73 краінах свету. Наталля Гардзюк ўзняла тэ- му захавання гістарычнай спад- чыны, належнага догляду за архівамі.

Упэўненасць і апты- мізм адчуваліся ў выступленні Алега Рудакова з Іркуцка. Ён

Валянціна Шаўчэнка з Канады, Пятро Якубук і Пятро Капчык з Крыма.

Яўген Вапа, кіраўнік Радыё Рацыя, у прыватнай гу- тарцы адзначыў:

- Беларусы Беласточ- чыны - неад'емная частка бе- ларускага арэалу. Мы нікуды не з'езджалі, нашы дзяды і пра- дзеды жылі тут, змяняліся то- лькі межы. У сёняшніх геапалі- тычных рэаліях захаванне сваю беларускасць - вялікі выклік. Калі не будзе беларускай па духу і змесце дэмакратычнай дзяржавы, то прадстаўнікі нацыянальных меншасцяў бу-

распаўсюд пра дзейнасць куль- турна-асветніцкага клуба "Крывічы". Выступоўца эне- ргічна заклікаў да таго, каб не быць лубочнымі беларусамі, а перадаваць з пакалення ў па- каленне дух, гісторыю, мову краі- ны, навучаць моладзь трады- цыйным рамяствам, прыцяг- ваць да інтэрактыўнасці.

Дэлегаты і госці з'езду абмяняліся ідэямі супрацоў- ніцтва ў культурнай, сацыяль- най і эканамічнай сферы. Сярод гасцей з'езду былі: Арнольд Макмілін з Вялікабрытаніі, Хведар Нюнька і Лекадзія Мілаш з Літвы, Алэг Латышо- нак і Яўген Вапа з Польшчы,

дуць далучацца да этнічных бо- льшасцяў.

Намеснікам дырэктара Беларускага дзяржаўнага ар- хіва-музея літаратуры і маста- цтва Наталля Гардзюк была падтрыманая выстава "За пча- лою Скарыны: друкаваная спадчына беларускай эмігра- цыі на Захадзе".

Э. Дзвінская, фота аўтара і "Нашай Нівы".

На здымках:

1. Адкрыццё VII з'езду беларусаў свету; 2. Удзельнікі і госці форуму; 3. Пётр Краў- чанка, Уладзімір Макей і Алена Макоўская.

90 гадоў Георгію Штыхаву

Георгій Ва- сілевіч ШТЫХАЎ (нар. 14 ліпеня 1927, в. Старая Беліца, Го- мельскі раён) - бела- рускі археолаг і гіс- торык. Доктар гіста- рычных навук (1983), прафесар (1989).

Нарадзіўся ў сям'і службоўцаў. Працаваў настаўні- кам у школах Гара- денскай і Гомель- ской абласцях (1956-1959). Скончыў гіс- тарычны факультэт Беларускага дзяр- жаўнага ўніверсітэта (1956). Вучыўся ў аспірантуры Інсты- тута гісторыі АН БССР (1959-1962), на фарміра- ванне гістарычнага света- погляду Г. Штыхава значна паўплывалі У. М. Ігнатоўскі і А. Р. Мітрафанаў. Малодшы навуковы супрацоўнік, стар- шы навуковы супрацоўнік, загадчык сектара, загадчык ад- дзела археалогіі і гісторыі По- лацкай зямлі Інстытута гіста- рыі АН БССР (1962-2000). У 1965 годзе абараніў кандыдац- кую дысертацыю "Древний Полоцк (IX-XIII вв.)" (навуко- вы кіраўнік - В.Р. Тарасенка). З 1982 г. узначальвае пастаян- ную камісію па археалагічным даследаванні старажытнага Менска. У 1983 годзе абараніў доктарскую дысертацыю "Го- рода Полоцкой земли (IX-XIII вв.)". Прафесар (1987). З 2000 г. - галоўны навуковы супра- цоўнік аддзела археалогіі ся- рэднявечнага перыяду Інсты- тута гісторыі НАН Беларусі.

Навуковыя зацікаў- ленні Г. В. Штыхава: археалогія

і гісторыя Беларусі VI-XIII стст., гісторыя і археалогія По- лацкай зямлі, вытокі беларус- кай народнасці. Вывучае гара- ды Полацкай зямлі і курганныя могілнікі ранняга Сярэдня- вечча паўночнай і цэнтральнай Беларусі. Кіраваў экспеды- цыямі па вывучэнні Полацка, Заслаўя, Віцебска, Барысава, Лукомля, Лагойска, Копысі, а таксама ў 2006 годзе праводзіў раскопкі археалагічнага пом- ніка Баронікі - гарадзішча каля вёскі Баронікі Віцебскага раё- на, якое знаходзіцца на паўно- чна-ўсходняй ускраіне вёскі, на левым беразе ракі Лучоса.

Падрыхтаваў 2 дакта- роў і 19 кандыдатаў навук. Узначальваў Беларускую аса- цыяцыю ахвяр палітычных рэ- прэсій (1992-1994).

Лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі (1990).

Аўтар больш за 490 прац.

Вікіпедыя.

"Белпошта" выпусціла блок марак да ўгодкаў Янкі Купалы

ISSN 2073-7033

У Беларусь прывезлі прах княгіні Радзівіл

Падчас VII з'езду беларусаў свету беларуская супольнасць Швейцарыі перадала парафіі святых Сымона і Алены прах княгіні Магдалены Радзівіл. Ва ўрачыстасці прыняў удзел пробашч парафіі ксёндз-магістр Уладзіслаў Завальнюк.

Прах са Швейцарыі прывёз Аляксандар Сапега - намеснік старшыні Асацыяцыі беларусаў Швейцарыі.

- Мы планавалі, што будзем ехаць на сёмы з'езд беларусаў свету і таксама завязем Марыю Магдалену ў Беларусь, - сказаў Свабодзе Аляксандар Сапега.

Пакуль не вызначана месца, дзе будзе пахаваны прах Магдалены Радзівіл, ён будзе знаходзіцца ў Чырвоным касцёле.

- Я не маю маральнага права трымаць яе ў кватэры, пакуль будзе вырашана, дзе пахаваць прах, - сказаў Сапега. - Я думаю, лепей за ўсё, калі я перадам у Чырвоны касцёл на гэты час. Гэтае пытанне пакуль вырашаецца.

Летась у ліпені князь Мацей Радзівіл у Менску паведаміў, што праўнукі вядомай беларускай мецэнаткі, княгіні Магдалены Радзівіл паставілі перапахаванне яе праху ў

цыяй, афармленнем дакументаў.

Да апошняга часу цела Магдалены Радзівіл, а таксама яе адзінай дачкі былі пахаваныя ў швейцарскім горадзе Фрыбургу. Месяц таму таксама пры дапамозе Аляксандра Сапегі прах дачкі Людвікі Радзівіл быў перавезены ў Варшаву.

Каб перадаць прах у Беларусь, сям'я таксама звярнулася да арцыбіскупа Тадэвуша Кандрусевіча, а таксама да пробашча Чырвонага касцёла

Менску - у касцёле святых Сымона і Алены, побач з якім яна жыла.

- Мы кожны год сустракаемся з прамым праўнукам Магдалены Радзівіл - прынцам Бурбонам, - сказаў Сапега. - Калі мы летась абвясцілі ідэю перавезці прах у Беларусь, ён падтрымаў і папрасіў нас падзейнічаць. З таго часу я займаўся эксгумацыяй, крэма-

ксендза ўладзіслава Завальнюка, якія вельмі зычліва паставіліся да гэтай ідэі. Тым больш, што ўжо раней у Чырвоным касцёле перапахавалі паршткі фундатара касцёла Эдварда Вайніловіча і англійскага музыканта Гая Пікарды.

**Антон Трафімовіч,
фота Крысціны
Шыянок.**

АБВЕСТКА

Па прапанове актыўных бацькоў ГА "Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны" з удзелам першага намесніка старшыні ТБМ, дэпутата Палаты прадстаўнікоў Алены Анісім ладзіць грамадскае абмеркаванне пад назвай "Беларускамоўная адукацыя: выклікі, праблемы ды шляхі іх вырашэння".

Падчас дыскусіі плануецца абмеркаваць наступныя пытанні:

- 1) прычыны змяншэння колькасці беларускамоўных школаў і класаў па краіне,
- 2) адсутнасць пераемнасці беларускамоўнай асветы па лініі дзіцячы садок - школа - універсітэт,
- 3) падыходы Міністэрства адукацыі да стварэння новых беларускамоўных групаў, класаў, школ, гімназій і ліцэяў.

Запрашаем прыняць удзел у гэтым абмеркаванні ўсіх зацікаўленых асоб.

Мерапрыемства адбудзецца 20 ліпеня ў 18:30 у сядзібе ТБМ па вул. Румянцава, 13 (с.т.м. Плошча Перамогі).

Алена Анісім:

“Расейскую літаратуру трэба вывучаць у курсе сусветнай”

Старшыня прыўладнага Саюза пісьменнікаў Мікалай Чаргінец прапанаваў Мінадукацыі ўключыць у школьныя праграмы творы расейскамоўных літаратараў Беларусі. І прыклаў спіс, пачаўшы яго з сябе. Да чаго можа прывесці такая ініцыятыва? Госцяй перадачы “Радыё Свабода” - намесніца старшыні ТБМ імя Фрацішка Скарыны, дэпутатка Палаты прадстаўнікоў Алена Анісім.

- Спадарыня Алена, ледзь не штогод з прыўладнага Саюза пісьменнікаў у Мінадукацыі дасылалі падобныя прапановы. Як вы ставіцеся да спробаў Чаргінца (“рускопишущего писателя”, як ён сам сябе называе) прапіхнуць свае творы (і творы сваіх калегаў) у школьныя праграмы?

- Да любой спробы “прапіхнуць” я стаўлюся адмоўна, у якой бы сферы гэта ні адбывалася. А што тычыцца літаратуры, то гэта асаблівы прадмет, без яго адукацыйны працэс па-сапраўднаму немагчымы. Бо літаратура ненавязліва вучыць жыццю. Калі ж размова ідзе пра графаманства, будзем казаць прама, то як можна дапусціць, каб на ім выходзілі цэлыя пакаленні? Літаратурныя творы перад уключэннем у праграму павінны прайсці экспертызу, каб было відавочна, што яны вартыя гэтага, што яны нясуць неабходную нагрузку - і патрыятычную, і любові да чалавецтва, да прыроды.

- Урэкмаэндацыйным спісе Чаргінца (апублікаваны Ірынай Халін) - ён сам (з раманамі “Операция “Кровь”” і “Сыновья”), а таксама такія паэты, як Анатоль Аўруцін, Тамара Краснова-Гусачэнка...

- Шчыра кажучы, я не ведаю гэтых літаратараў.

- Вы не чыталі Чаргінца?

- Спадара Чаргінца чытала, але даўно, у маладосці, калі дэтэктыўна-міліцэйскі жанр яшчэ толькі-толькі пачынаўся. Хачу сказаць, што такога роду літаратура, заснаваная на крымінальных падзеях, наўрад ці павінна быць у школьнай праграме. Асабліва цяпер, калі ва ўсім свеце адбываюцца тэрарыстычныя акты, часам нават садысцыя. Я супраць такога роду літаратуры.

- Падобныя спробы Чаргінца дагэтуль не мелі поспеху. Пры новым міністры адукацыі Ігары Карпенку шанцы ў яго павялічыліся?

- Калі ў сістэме адукацыі будзе квітнецца прагэжцыянізм, то шанцы павялічацца. Міністэрства адукацыі ведае, што ў нашых школах і без прапановаў Чаргінца праблемаў хапае, і іх трэба вырашаць. Я за тое, каб у школьных праграмах быў такі падзел: беларуская літаратура - і сусветная літаратура, куды мае ўваходзіць і літаратура расейская. Гэта было б вельмі правільна,

калі б мы разумелі, што ёсць працэсы ўнутры краіны, а ёсць працэсы за яе межамі. Мы тады бачылі б, як мы глядзімся ў сусветным трэндзе, гэта было б вельмі паказальна і вызначала б, дзе мы супадаем з другімі народамі, чым мы адметныя. Тады месца кожнай літаратуры лепш уяўлялася б. І больш абазначылася б сваё, роднае.

- Свае прэтэнзіі Чаргінца падмацоўвае дзяржаўным двухмоўем. Маўляў, калі беларускую літаратуру вывучаюць у пэўным аб'ёме, значыць, і на расейскую трэба адвесці столькі ж гадзінаў. Прычым не на Пушкіна з Гогаля, а на “представителей русскоязычного крыла отечественной литературы”.

- Ды няма ў нас ніякага двухмоўя, давайце казаць шчыра! У нас ёсць прэферэнцыі для расейскай мовы і ёсць дыскрымінацыя мовы беларускай. Пачынаецца яна з сістэмы адукацыі, калі мы не можам дзецім паўнаважна забяспечыць выхаванне на беларускай мове ў садках, адукацыю на беларускай мове ў школе і ВНУ. Што тычыцца літаратуры, то паўтараю: павінна быць два курсы - беларуская і сусветная. Калі мы сёння размыем гэта ўсё, то страцім адукаваных, культурных людзей, мы пачынаем ужо гэта адчуваць. Настаўнікі ад гэтага пакутуюць. Падае агульны ўзровень выкладання.

- Адзін з пратэжэ Чаргінца - Анатоль Аўруцін, між іншым, актыўны аўтар сайту “Западня Русь”. І вось што ён там піша: “Из всех языков на постсоветском пространстве один только русский имеет объединительную функцию. Остальные только или невольно служат делу разъединения народов”. Як вам такі пасаж?

- Казаць пра раз'ядначую функцыю мовы - глупства. Насамрэч, раз'ядначую функцыю выконвае чалавек, які навязвае штосьці, абражае, ставіць пад сумнеў якасці іншай мовы і выпячвае сваю. Я лічу, што гэта абсалютна няправільна, нават шкодна пасаж. Калі мова пазіцыянуецца як вышэйшая над астатнімі мовамі, гэта нейкая прэтэнзія на яе “арыйскасць”. Гэта ўжо нагадвае дужа нядобрыя рэчы з мінулага, ад якіх мы імкнемся пазбавіцца. Забыць пра іх нам не дае дзейнасць такіх людзей, як Аўруцін.

- Яшчэ адзін “рускопишущий писатель”, варты

ўключэння ў школьную праграму, - Тамара Краснова-Гусачэнка (кіраўніца Віцебскага аддзялення чаргінцоўскага саюзу). Відаць, яе вершы сапраўды вартыя, каб іх вывучалі ў школе, напрыклад, гэты:

*“Кто на свете всех милее?
Всех красивей и - смелее”.*

Але як пераканаць вучняў, што гэта Краснова-Гусачэнка, а не Пушкін? Як абараніць школу ад такіх графаманаў-плагіятараў?

- Не пускаць іх “творы” ў школу. Графаманства - гэта заўсёды вельмі нізкая якасць, а непрафесіяналізм у нас і так хапае. Будучыня толькі за прафесіяналамі. Калі гэта не тваё - не мучайся сам і не муч іншых. Нельга быць непрафесіяналам у творчай прафесіі. Можна рэалізоўваць сябе ў гэтай якасці, але прапіхваць такія “творы” ў адукацыйны працэс - поўная прафанацыя. Прафанацыя адукацыі, прафанацыя літаратуры.

- Старшыня Таварыства беларускай мовы Алег Трусаў прапанаваў ўсіх інашмоўных аўтараў Беларусі - ад Міцкевіча да Алексіевіч - вывучаць на ўроках беларускай літаратуры, напярэдне пераклаўшы іх творы на беларускую мову. Вы падзяляеце такі падыход?

- Так, гэта цалкам лагічна. Пісьменнікі, якія жылі на тэрыторыі Беларусі, часам апісвалі беларускую рэчаіснасць, прыроду і побыт на той мове, на якой атрымлівалі адукацыю. Безумоўна, іх трэба вывучаць у перакладзе на беларускую мову. Можна таго ж Адама Міцкевіча вывучаць і ў арыгінале, але не ў школе. Мала хто ў сённяшняй школе здольны адэкватна разумець тагачасную польскую мову.

- Моўную сітуацыю ў сферы адукацыі мы ўжо закракнулі, яна нездавальная. А ці задавальняе вас моўны рэжым у Палаце прадстаўнікоў, дзе вы працуеце ўжо даволі працяглы час?

- Ён мяне не задавальняе, але там я цераз сябе не перастаю, я карыстаюся ўсюды беларускай мовай - і ў афармленні дакументаў, і ў выступе. Я сваю пазіцыю акрэсліла і згодна з ёю жыву і працую.

- У сценах Палаты прадстаўнікоў вас ніхто не дыскрымінуе?

- Няхай толькі паспрабуюць дыскрымінаваць! У нас ёсць Канстытуцыя, закон, я

ведаю свае правы і буду іх адстойваць.

- Пры тым заканадаўстве, якое ў нас існуе, ці магчыма палепшыць становішча беларускай мовы? Ці варта прыняць нейкія новыя законы? Скажам, заканадаўча абавязаць кіраўніка краіны ў службовы час карыстацца тытульнай мовай дзяржавы.

- Калі мы прытрымліваемся закону і дзейнічаем у адпаведнасці з законам, то можам шмат чаго добрага зрабіць. Паводле Канстытуцыі, у нас дзве дзяржаўныя мовы. І тая ж Канстытуцыя патрабуе забяспечыць выкарыстанне беларускай мовы ва ўсіх сферах грамадскага жыцця. Кожны дзяржаўны службовец павінен валодаць абедзюма дзяржаўнымі мовамі ў межах, якія дазваляюць яму выконваць свае абавязкі. А што насамрэч адбываецца? Нават не ўсе сайты дзяржаўных органаў маюць беларускую версію. Мы можам знайсці англійскую версію, версію для тых, хто слаба бачыць, але на дзяржаўнай беларускай мове такой версіі можа не быць. А калі і ёсць, то яна не забяспечаная такім самым кантэнтам, напаўненнем, як расейскамоўная версія. Што гэта, як не парушэнне закону, як не парушэнне канстытуцыйнай роўнасці? Гэта выразны прыклад дыскрымінацыі і невыканання закону. Я ведаю, што большасць грамадзянаў Беларусі лічыць, што ў Беларусі павінна быць адна дзяржаўная мова - беларуская, а расейская можа мець статус мовы афіцыйнай, мовы міжнацыянальных зносінаў. Так, як было да моўнага рэфэрэндуму. Правёўшы яго, улады выбілі ўсе падпоркі зпад беларускай мовы. Што да нейкага адмысловага закону... Думаю, дастаткова заўтра Аляксандру Рыгоравічу загаварыць па-беларуску, каб усе чыноўнікі загаварылі...

- На працягу тыдня. І нават ніякіх курсаў “Мова нанова” не спатрэбіцца.

- Рацыянальнае зерне ў гэтым, вядома ж, ёсць. Калі пойдзе такі трэнд, то большасць з іх, можа, і загаварыць. Але, з іншага боку, многія будуць азірацца, чакаць. Заўважце - у нас многа чыноўнікаў, якія этнічна не беларусы, яны нарадзіліся ў Расеі. І вось іх заахвоціць выкарыстоўваць беларускую мову будзе праблематычна. У адрозненне ад многіх мясцовых. Скажам, той жа міністар адукацыі Карпенка выдатна размаўляе па-беларуску, і я ведаю, што ў свой час ён выкладаў гісторыю Беларусі ў БДПУ па-беларуску. А ўвогуле, сярод нашых чыноўнікаў ёсць тыя, хто любіць, умее і хоча працаваць, і тыя, хто не хоча напружвацца. І хто б на якой мове ні гаварыў, такія людзі не будуць пераступаць цераз сябе ні ў плане мовы, ні ў плане таго, каб працаваць для людзей.

**Гутарыў
Міхась Скобла.**

Вечарына ў гонар 120-годдзя Міхася Міцкевіча (Антося Галіны)

13 ліпеня 2017 года нашчадкі Міцкевічавага роду сумесна з Беларускім дзяржаўным архівам-музеем літаратуры і мастацтва зладавалі сустрэчу, прысвечаную 120-м угодкам з дня народзінаў Міхася Міцкевіча (Антося Галіны), беларускага пісьменніка, перакладчыка, педагога і грамадскага дзеяча, малодшага брата Якуба Коласа.

На вечарыне выступілі Наталля Гардзюк, кандыдат гістарычных навук, намеснік дырэктара Беларускага дзяржаўнага архіва-музея літаратуры і мастацтва па тэме: "Захаваў і даследаваў спадчыны беларусаў замежжа", Марыя Міцкевіч, унучка Яку-

ба Коласа, старшыня ГА "Дзіцячы фонд духоўнага і культурнага адраджэння "САКА-ВІК" па тэме: "Малодшы брат Якуба Коласа", Сяргей Гардун, прафесар Менскіх духоўных семінарыі і акадэміі і Інстытута тэалогіі БДУ, член Біблейскай камісіі Беларускай праваслаўнай царквы (Беларускі Экзархат) па тэме: "Пераклады Міхася Міцкевіча богаслужбовых тэкстаў на беларускую мову", Вера Міцкевіч, унучка Якуба Коласа, Людміла Дзіцэвіч, педагог-псіхолаг, кіраўнік Школы асобаснага росту "ШАР", сябра Рады ГА "Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны" па тэме: "Роля беларускай мовы і на-

стаўніцтва ў нацыянальным адраджэнні (па матэрыялах твораў Міхася Міцкевіча 20-х гадоў)", Яўген Хвалеі, пісьменнік.

Адбылося зацікаўленае абмеркаванне прысутнымі творчасці Міхася Міцкевіча і ягонага ўкладу ў развіццё беларускай адукацыі, літаратуры і культуры. Сярод прысутных былі нашчадкі Якуба Коласа, супрацоўнікі культурніцкіх устаноў, а таксама знамяціты асобы краіны: акадэмік Радзім Гарэцкі з жонкай, навукоўца Лідзія Савік, дырэктар Беларускага дзяржаўнага архіва-музея літаратуры і мастацтва Ганна Запартыка і інш.

Да юбілею Міхася Міцкевіча сям'я Якуба Коласа, ягоная ўнучка Марыя Міцкевіч падрыхтавалі выставу з фондаў Беларускага дзяржаўнага архіва-музея літаратуры і мастацтва і прыватнага архіва нашчадкаў Якуба Коласа: лісты Міхася Міцкевіча, беларускія і эміграцыйныя выданні, рукапісныя творы Міхася Міцкевіча, пераклады рэлігійных тэкстаў і інш.

Людміла Дзіцэвіч, педагог-псіхолаг, кіраўнік Школы асобаснага росту "ШАР", сябра Рады ГА "Таварыства беларускай мовы імя Ф. Скарыны".

Зварот Сакратарыята ТБМ Ушануем памяць продкаў

Шаноўныя сябры!

Неад'емнай часткай культуры кожнага народа з'яўляюцца могілкі.

Калі на могілках чысціня і парадак, значыць - нацыя развіваецца, калі ж расце бальнэг і дзядоўнік, то народ і краіна - у вялікай небяспецы. Толькі ў часы нашай незалежнасці беларускія могілкі пачалі прыводзіцца ў парадак, там аднаўляюцца хрысціянскія сімвалы, у тым ліку памятныя крыжы і капліцы. Аднак, нас хвалюе адна небяспечная рэч. З часоў Расійскай імперыі, калі беларуская мова была забаронена, каталікі падпісвалі свае надмагіллі па-польску, а праваслаўныя - па-руску. Выключэнні складалі яўрэі і татары, якія ў той час зберагалі свае традыцыі і карысталіся сваімі алфавітамі.

За нядоўгі перыяд беларусізацыі ў 20-х гадах мінулага стагоддзя пачалі з'яўляцца помнікі з беларускай мовай. Аднак хваля сталінскай і хрушчоўскай русіфікацыі запаланіла нашы могілкі надпісамі на рускай мове. Пацярпелі ў тым ліку яўрэі і татары, бо і іх надпісы пачалі рабіць па-руску.

На жаль, гэта прыкрыя для нас традыцыя існуе і зараз. Нягледзячы на тое, што 83,7% насельніцтва краіны вызнае сябе беларусамі, колькасць надмагільных надпісаў па-беларуску не перавышае 1-2%. Нават надмагіллі некаторых дзеячоў беларускай культуры іх нашчадкі падпісваюць па-руску. Пры гэтым, спрадвечныя імёны і прозвішчы беларусаў непазнавальна змяняюцца. Янка становіцца Іванам, а Алена - Еленай.

Таму мы звяртаемся да ўсіх грамадзян Беларусі з прапановай узнавіць спрадвечную традыцыю ўсталявання помнікаў сваім блізкім, якія адышлі ў іншы свет, з надпісамі па-беларуску, каб сцвердзіць сваю нацыянальную свядомасць і прыналежнасць да еўрапейскай сям'і народаў.

12.07.2017 г.

Роля беларускай мовы і настаўніцтва ў нацыянальным адраджэнні

Да 120-годдзя з дня нараджэння Міхася Міцкевіча (Антося Галіны), беларускага пісьменніка, перакладчыка, педагога і грамадскага дзеяча, малодшага брата Якуба Коласа

Разглядаючы гісторыю нашай краіны, мы можам адзначыць, што Беларусь - краіна-донар. Колькі скарбаў, у тым ліку і людскіх, мы падаравалі іншым краінам. Вось і лёс Міхася Міцкевіча, Антося Галіны, пацвярджае гэтыя высновы. Народжаны, выхаваны, адукаваны на роднай зямлі, Міхась Міцкевіч апынуўся ў далёкіх землях, дзе стараўся гэтак жа аддаць служыць роднай краіне, мове і адукацыі. І гэта стала трагедыяй не толькі для яго, але і для многіх, хто апынуўся за межамі любай Беларусі, ды і не толькі ў 20-м стагоддзі, але і па сёння. Бо няма нічога горшага, як ратань з роднымі і любімымі вобразамі, асабліва калі маеш і талент, і здольнасці, якія можаш прысвяціць ім.

Бог не абдзяліў талентамі і малодшага сына Міхася Міцкевіча. Ягоны настаўніцкі, грамадскі і літаратурны чын у сваёй краіне і па-за яе межамі паказвае, што ён выдатна разумеў глабальную ролю духоўнага развіцця, адукацыі і роднай мовы ў яе межах для выхавання малодшага пакалення. Праца настаўнікам, дырэктарам школы, школьным інспектарам у Беларусі, мастацкая і публіцыстычная творчасць, рэдактарская, выдавецкая, перакладчыцкая дзейнасць на эміграцыі былі прысвечаны адукацыйным і моўным пытанням. Ды і спрыянне старэйшага брата, Якуба Коласа, у даэміграцыйны перыяд, ягоная творчасць у савецкі час таксама мелі свой становачы ўплыў на развіццё ягонай асобы. Публіцыстычныя творы Міхася вызначалі глабальную ролю настаўнікаў і інтэлігенцыі ў нацыянальным адраджэнні, абаранялі беларускую мову і культуру, спрыялі абуджэнню самасвядомасці, праўдзіва паказвалі жыццё.

Пытанні роднай мовы заўсёды хвалявалі Міхася. У артыкуле "Беларуская нацыянальная школа" (Беларусь, 1 студзеня 1920 г.) ён пісаў: *"Выступаючы на шлях вольнага культурнага жыцця, беларуская нацыя павінна збудаваць у першую чаргу сваю нацыянальную школу. Дзеля нацыі гэта патрэбна так, як патрэбна чалавеку рукі і нармальнае галава... Аснова нацыянальнай школы служыць родная мова - адзнака нацыі, яе духоўны твар. Мова збірае ўсё, што мае ў сабе дух нацыі. Няма ў нацыі нічога ні малага ні вялікага, чаго-б мова ня ведала. Бяз мовы не адбываецца творчасць народу. Пакуль жыве мова, галоўная адзнака цэлае нацыі, да туль жыве і народ, да туль нацыянальнае выхаванне будзе мець вялікую вагу і значэнне".*

У артыкуле "Якая ў нас інтэлігенцыя" публіцыст Міхась Міцкевіч разважае аб працы настаўніка. Ён лічыць, што *"галоўная моц у справе нацыянальнага адраджэння, глаўная рухомая сіла культурнага постулу і духоўных здольнасцяў нацыі, гэта яе родная школа.... Бадай увесь нацыянальна-культурны рух дзяржавы на плячоў настаўнікаў, тых шчырых сыноў сваёй Радзімы, што першыя кінулі кліч да спянявераных братоў, кліч да самабытнага духоўнага жыцця..."*

"Як відаць, чужая, асымілятарская школа так накіравала розум, што людзі, вышаўшы з яе, як чорт крыжы баяцца некае "інтрыгі" польскае, ці расейскае, глядзя, дзе хто вучыўся. Трэба асаблівага здарэння, каб прымуціць такога чалавека глянуць перад сабой здаровымі вачыма. Але ўсё-ж тут той грунт, дзе насенне, кінутае беларускімі пісьменнікамі, скоро ўзыходзіць. У роднай літаратуры, у роднай песні і матчынай мове яны знойдуць тую крыніцу, якая даць новыя сілы дзеля працы, і пойдучы па дарозе адбудаваць роднай культуру".

Пісьменнік, публіцыст, перакладчык Антось Галіна знайшоў гэтую крыніцу, і яна сілкавала яго. *"Дзядзька Міхась быў чалавекам добрым, самаўпэўненым і веруючым, - пісаў вядомы дзеяч беларускай эміграцыі Мікола Прускі - гэта быў дабрадушны і цудоўны чалавек, вялікі патрыёт і любіў сваю Бацькаўшчыну як нешта сьвятое".* І ў сатырычным апавяданні "Мікіта адстаівае сваіх" (1917 г.) Міхась Міцкевіч шчыра шкадуе Мікіту, якога выбралі дэпутатам на селянскі з'езд, каб там ён бараніў сялянскія справы. Але селянін не змог разабрацца, што нейкі

"беларускі язык" - гэта свой, родны, уласны "язык". Тут пісьменнік мае на ўвазе тых, "хто ад сваёй мовы адказаўся", хто "ў маскоўцы ці палякі запісаўся", а гэта горш за ўсё, бо "лепш-бы ты галавы сваё адказаўся". Таму ён і аддае вялікую, вызначальную ролю настаўнікам і настаўніцтву.

На жаль, асноўная дзейнасць Міхася Міцкевіча адбывалася не на роднай зямлі, бо ў поўнай меры толькі свая зямля сілкуе талент чалавека, каб зазіць яму ў сузор'і іншых людзей. Але хто ведае, як магла Савецкая ўлада аднесціся да дзейнасці Міхася Міцкевіча падчас нямецкай акупацыі, магчыма, эміграцыя проста захавала для гісторыі гэтую выбітную асобу, як зрабіла гэта з многімі сынамі і дочкамі Беларусі. Аднак нам сёння патрэбна аддаць належную пашану і тым, хто служыў Радзіме на эміграцыі, і тым, хто заставаўся ў беларускай краіне ў цяжкія і змрочныя гады рэпрэсій, як і Якубу Коласа, які розумам служыў савецкаму ладу, а душу прысвяціў роднай зямлі і мове.

Гісторыя на працягу многіх гадоў заўсёды расставіла ўсе натуральныя акцэнтны. Таму наш знамяціты пісьменнік Генадзь Бураўкін у сваёй паэме "Развітанне" выдатна паказаў адносіны старэйшага і малодшага братоў праз іх віртуальны дзялог...

Ажно за мора

Ад бацькоўскай хаты

Цябе віхор выгнанніцкі занёс.

І я не знаю, хто больш вінаваты:

Вайна,

Ці ўлада,

Ці гаротны лёс....

А ты ж быў так не толькі мне патрэбны

У кулачэсе гарапашных дзён!

Павер, Міхась,

Што мне пільчак твой зрэбны

Быў з незабытай далечы відзён....

Твая хаціна спраўная былая

Гібее,

Як самотная ўдава...

Ніколі,

Брат мой,

Я цябе не лаў,

Адно -

Да слёз бяссільных -

Шкадаваў.

А ты,

Пачуўшы аб знаёмым імі,

Няўжо выцягаў крыўды за рукаў

І званнямі высокімі маімі

Мяне не раз балюча напранаў?

Не пазірай на маю славу скоса,

Не вер,

Што я ўсяму,

Што маю,

Рад.

Я і сягоння

Той жа самы Костусь,

Твой аднадумца

І старэйшы брат.

Не выракася

Ні бацькавага роду,

Ні росных сцежка,

І ні родных ніў.

І мову -

Найсвятэйшы скарб народу -

Ад забыцця і здэку бараніў...

Я адпрацавала 35 гадоў настаўнікам школы і выкладчыкам універсітэта, цяпер працую псіхолагам. На маіх вачах паўстае і нараджаецца на новым віражах нашая нацыя. І я важна, што нашыя продкі, кожны ў сваім стагоддзі, уклаў у наш нацыянальны асобны рост сваю крупінку мудрасці, якую нам, нашчадкам, належыць лічыць залацінкай, настолькі яна дасканалая і каштоўная. І ў сузор'і вобразаў сыноў нашай Радзімы няхай нязгасна гарыць зорка Міхася Міцкевіча (Антося Галіны) са слаўнага роду Міцкевічаў, рупліўцаў беларушчыны.

Людміла Дзіцэвіч,

педагог-псіхолаг, сябра Рады ГА

"Таварыства беларускай мовы

імя Францішка Скарыны",

кіраўнік Школы асобаснага росту "ШАР".

"У сэрцы і думках нясу я свабоду..."

Гэтымі словамі распачаў 9 ліпеня Купалаўскі фэст у Радашковічах ксёндз-пробашч Юры Быкаў. На свята, прысвечанае 135-годдзю з дня нараджэння паэта і 135-годдзю яго хросту, сабраліся прадстаўнікі духавенства, супрацоўнікі музея Янкі Купалы ў Менску, госці з Магілёва, Бабруйска і іншых гарадоў, паэты і пісьменнікі, прадстаўнікі выдавецтва "Про Хрысто", прыбылі з экскурсіяй сябры магілёўскага ТБМ на чале з Алегам Дзьячковым. Ва ўрачыстасці прынялі ўдзел гурт "Гасцінец" і Алег Хаменка.

Касцёл быў упрыгожаны букетамі кветак, ля алтара стаяў партрэт Янкі Купалы, ля ўваходу была разгорнута фотавыстава пра мясціны, звязаныя з жыццём і дзейнасцю народнага паэта.

Свята пачалося з урачыстай імшы ў памяць Яна Луцэвіча, сына Дамінікава, які ўславіў Беларусь на ўвесь свет. Цэлебраваў яе біскуп Юры Касабуцкі.

12 ліпеня 1882 года ў гэтым касцёле Янка Купала атрымаў сакрамонт хросту, ён быў далучаны да хрысціянскай сям'і. Бацькі паэта арандавалі зямлю ў Вязынцы ў шляхецкай сям'і Станіслава і Алімпіі Замбжыцкіх. Хроснай маці Янкі Купалы была Алімпія Замбжыцкая. Яна наведвала касцёл у Радашковічах, таму там паэт і атрымаў сакрамонт хросту.

- Атрымаўшы праз Дух Святы паэтычны дар, Янка Луцэвіч не заняўся яго, а ўсё жыццё ўдасканальваў, і праз гэта стаў выразнікам народных думак, песняром і прарокам, - адзначыў у казані кс. Юры Касабуцкі.

- Свята ўносіць больш Божых якасцяў у

чалі творы "Малітва", "Хрыстос уваскрос", "Валачобнікі", урыўкі з паэмы пра святога Андрэя Баблю. Пані Ванда з Ракава, апранутая ў вышыванку з каралямі і ў саламяны капялюш, прачытаўшы творы Купалы і свае ўласныя, нагадала, што ў дзяцінстве ёй прадстаўлялі паэта "мужыком", а сёння мы можам з гонарам казаць, што ён быў католік і шляхціц. Тыя, хто не пасаромеўся прачытаць вершы перад усёй грамадой, атрымалі падарункі ад супрацоўніцы літаратурнага музея Янкі Купалы Марыі Бартокавай і кс. Юрыя Быкава.

З прамовай і чытаннем сваіх вершаў выступіла пісьменніца Хрысціна Лялюко:

- Сёння з вуснаў некаторых чытачоў можна пачуць крытыку Янкі Купалы за савецкі перыяд яго творчасці. Паэт жыў у вельмі складаныя і драматычныя часы рэпрэсій. Для яго было важна выстаць у тыя часы, калі знішчалі лепшых літаратараў, цветнацыі. У глыбіні душы і творчасці ён застаўся хрысціянінам.

Хрысціна Аляксееўна ў маладосці некаторы час працавала ў музеі Янкі Купалы. Яна памя-

народ, - сказаў ксёндз Юры Быкаў, - дапамагае спалучыць духоўнае з усім лепшым, творчым і прыгожым, што ёсць у беларускім народзе. Для нас важна вярнуць у свядомасць чытачоў хрысціянскія тэмы ў творчасці Купалы, якія прысутнічалі да 1918 года. У савецкія гады іх замоўчвалі і не вывучалі ў сярэдняй школе, абыходзілі літаратуразнаўцы. Янка Купала напісаў два вершы "Малітва", якія ўвайшлі ў рэпертуар ансамбля "Песняры".

Кульмінацыйным момантам свята стала чытанне вершаў Янкі Купалы. Вельмі пранікнёна прачыталі іх святары, а за імі прадэкламавалі ўсе ахвотныя: дзеці і вучні, студэнты, прыгожыя паненкі і людзі сталага веку. Прагу-

тае, як адзначалася 100-годдзю з дня нараджэння Я. Купалы, і шчыра радуецца той сапраўднай велічы, якая нададзена святкаванню 135-годдзя песняра ў святыні Божай.

Паэтычнае свята працягвалася на падворку храма. Для гасцей выступіў гурт "Гасцінец", моладзь актыўна ўдзельнічала ў танцах і гульнях. Мясцовыя парафіяне прапанавалі гасцям гарбату і пачастунак. Буйныя хмары ўвесь час абыходзілі плячоўку бокам, і толькі, калі ўсё скончылася, разраділіся моцным ліўнем. Відаць, прыслухоўваліся да словаў купалаўскай "Малітвы".

*Эла Дзвінская.
Фота аўтара.*

Пра выплату кампенсаций былым савецкім ваеннапалонным у Германіі

Федэральнае ведамства цэнтралізаваных службаў і нявырашаных маёмасных пытанняў ФРГ (BADV) нагадвае пра працяг прыёму заявак на атрыманне былымі савецкімі ваеннапалоннымі ў Германіі адначасовай грашовай дапамогі ў памеры 2500 еўра на падставе прынятага германскім Бундэстагам рашэння 21 траўня

2015 г.

Права атрымання выплаты распаўсюджваецца на вайскоўцаў Узброеных Сіл СССР, якія знаходзіліся ў перыяд з 22 чэрвеня 1941 г. па 8 траўня 1945 г. у германскіх лагерах ваеннапалонных. Дапамога выплачваецца германскім бонкам на добраахвотнай аснове і адрасуецца непасрэдна пацяр-

пелым або ўпаўнаважаным імі асобам.

BADV звяртаецца з просьбай апавясціць зацікаўленых у Беларусі і нагадвае пра тое, што крайні тэрмін падачы заявак мінае 30 верасня 2017 г.

Форма заяўкі прадстаўлена на сайце BADV.

*Сайт пасольства
Беларусі ў Германіі.*

Выданне, якое вельмі ўражвае чытачоў

нах Беларусі і вывучэннем мастацка-дэкаратыўных адметнасцей традыцыйнага сялянскага касцюма ў розных рэгіёнах. У выніку М. Віннікава вылучыла яго новыя лакальныя асаблівасці. Гэта пашырыла ўяўленне пра мастацкую вартасць традыцыйнага беларускага касцюма, на якую ўпершыню звярнуў увагу Міхась Раманюк і ўвёў у навуковы ўжытак тэрмін "строй" як цэласны

У 2016 г. выдавецтва "Беларуская навука" парадвала прыхільнікаў беларускай нацыянальнай культуры выданнем шыкоўнага і адначасова фундаментальнага навуковага выдання Марыі Віннікавай і Паліны Богдан "Традыцыйны беларускі касцюм" з допісам на тытульным лісце "Альбом", бо ў ім змешчаны 245 фатаграфій высокай мастацкай якасці. Але гэта не звычайны альбом, які выдаюць многія аўтары з ужо зробленых іншымі даследаванняў і фотаздымак. Тут усе фота выкананы самімі аўтарамі. Гэты альбом - вынік шматгадовай навукова-даследчай працы.

Для М. Віннікавай гэта больш за 35 гадоў руплівай дзейнасці - спачатку ў Навукова-даследчай мастацка-эксперыментальнай лабараторыі ўпраўлення мастацкай прамысловасці, а з 1988 г. - у аддзеле старажытна-беларускай культуры Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору Акадэміі навук Беларусі (зараз Цэнтр даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі). Паліна Богдан мае вышэйшую адукацыю ў галіне музейнага гаспадарства і для яе аддзел старажытна-беларускай культуры, у якім ёсць музей, гэта першае месца працы. Менавіта тут яна даследавала мастацкія асаблівасці традыцыйных беларускіх паясоў і ролю пояса ў стварэнні мастацкага вобраза традыцыйнага беларускага касцюма.

Вывучэнне аўтарамі альбома музейных калекцый, сабраных першымі супрацоўнікамі аддзела, спалучалася з экспедыцыямі па розных раё-

нах Беларусі і вывучэннем мастацка-дэкаратыўных адметнасцей традыцыйнага сялянскага касцюма ў розных рэгіёнах. У выніку М. Віннікава вылучыла яго новыя лакальныя асаблівасці. Гэта пашырыла ўяўленне пра мастацкую вартасць традыцыйнага беларускага касцюма, на якую ўпершыню звярнуў увагу Міхась Раманюк і ўвёў у навуковы ўжытак тэрмін "строй" як цэласны

У 2016 г. выдавецтва "Беларуская навука" парадвала прыхільнікаў беларускай нацыянальнай культуры выданнем шыкоўнага і адначасова фундаментальнага навуковага выдання Марыі Віннікавай і Паліны Богдан "Традыцыйны беларускі касцюм" з допісам на тытульным лісце "Альбом", бо ў ім змешчаны 245 фатаграфій высокай мастацкай якасці. Але гэта не звычайны альбом, які выдаюць многія аўтары з ужо зробленых іншымі даследаванняў і фотаздымак. Тут усе фота выкананы самімі аўтарамі. Гэты альбом - вынік шматгадовай навукова-даследчай працы. Для М. Віннікавай гэта больш за 35 гадоў руплівай дзейнасці - спачатку ў Навукова-даследчай мастацка-эксперыментальнай лабараторыі ўпраўлення мастацкай прамысловасці, а з 1988 г. - у аддзеле старажытна-беларускай культуры Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору Акадэміі навук Беларусі (зараз Цэнтр даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі). Паліна Богдан мае вышэйшую адукацыю ў галіне музейнага гаспадарства і для яе аддзел старажытна-беларускай культуры, у якім ёсць музей, гэта першае месца працы. Менавіта тут яна даследавала мастацкія асаблівасці традыцыйных беларускіх паясоў і ролю пояса ў стварэнні мастацкага вобраза традыцыйнага беларускага касцюма.

Вывучэнне аўтарамі альбома музейных калекцый, сабраных першымі супрацоўнікамі аддзела, спалучалася з экспедыцыямі па розных раё-

ўражваюць яркія каларытныя касцюмы жанчын з вёскі Няглюбка Веткаўскага раёна Гомельскай вобласці з архаічным раслінным паясным адзеннем "панёва", а таксама касцюмы замужніх жанчын Тураўшчыны з незвычайнымі "рагатымі" галаўнымі ўборамі.

Своеасаблівым адкрыццём XXI стагоддзя стала калекцыя традыцыйнага касцюма Бярэзінскага раёна Менскай вобл., сабраная і даследаваная аўтарамі з дапамогай мясцовых краязнаўцаў. Імпульсам для пошукаў на гэтай тэрыторыі з'явілася невялікая, але вельмі цікавая калекцыя прадметаў і фотаздымак з Расійскага этнаграфічнага музея, якая была сабрана ў 1905 г. У выніку ў навуковы аварот быў уведзены яшчэ адзін раней невядомы аўтэнтычны беларускі строй.

Акрамя навукова-даследчай работы аўтарам прышлося правесці вялікі аб'ём папярэдняй працы, каб падрыхтаваць музейныя прадметы да фотаздымак - пампы, паправаць, адрэстаўраваць і нават аднавіць у матэрыяле некаторыя дэталі, якіх не ставала для поўнага строю.

Да апошняга часу навукоўцы вывучалі пераважна духоўную культуру беларусаў - фальклор, літаратуру, кнігадрукаванне, тэатральную дзейнасць, выяўленчае мастацтва. Таму дасканалае навуковае даследаванне М. Віннікавай і П. Богдан аднаго з важнейшых відаў традыцыйнай матэрыяльнай культуры - касцюма - мае вельмі важнае значэнне. Кніга дае шырокае ўяўленне не толькі аб мастацка-дэкаратыўных асаблівасцях прадметаў традыцыйнага адзення, але і аб эстэтычных ідэалах, суцэльным вобразе і абліччы беларускіх мужчын і жанчын, якіх мы бачым на фоне прыгожай беларускай прыроды. Выдадзены альбом - гэта цэльны вобраз багатай культуры Беларусі. Нездарма ён атрымаў дыплом I-й ступені на XIV Міжнародным конкурсе "Мастацтва кнігі" ў Маскве ў намінацыі "Мая краіна". Лічу, што аўтары заслужваюць дзяржаўнай узнагароды за падрыхтоўку такога прыгожага і адначасова навукова дасканалага выдання.

*Мая Яніцкая,
кандыдат
мастацтвазнаўства.*

(Працяг. Пачатак у папярэдніх нумарах.)

У XII-XIII стст. разві-
ваецца і гарадская культура.
Гараджане ў вершах і казках
апавядалі пра хітрых і разум-
ных гараджан і сялян, якія ма-
глі абдурыць і рыцара, і манаха.
Большасць людзей у эпоху Ся-
рэднявечча, асабліва сяляне,
жылі і паміралі на адным месцы,
і далёка ад сваёй вёскі ці горада
ніколі не былі. Аднак знаходзі-
ліся асобныя людзі, гандляры
і місіянеры, якія любілі вандра-
ваць і потым расказваць пра
ўбачанае. Так, жыхар Венецыі
Марка Пола ў 1271-1295 гг.
дабраўся да Мангольскай ім-
перыі ў цэнтры Азіі, а партуга-
льцы - да берагоў паўднёвай
Афрыкі. Крыжаносцы змаглі
пабачыць зусім іншую, араб-
скую, цывілізацыю, шмат у
чым вышэйшую за тагачасную
заходнееўрапейскую. Пастаян-
нымі вандроўнікамі былі і шка-
ляры, якія хадзілі з горада ў
горад, з аднаго ўніверсітэта ў
другі. Адзінымі вымярэннямі
адлегласці былі чалавечы крок
і колькасць дзён у дарозе. На
думку царкоўных навукоўцаў,
Зямля была акружнасцю, над
якой была сістэма сфер (ад 3 да
55, бо кожны аўтар называў
сваю лічбу).

Вымярэнне часу. Сут-
кі дзялілі на чатыры часткі: ра-
ніцу, дзень, вечар і ноч. Больш
дакладнай адзінкай вымярэння
еўрапейскага часу была гадзіна.
Адзначаліся гадзіны біццём
званоў. Царква кантралявала
не толькі сутачны час, але і
гадавы. Належным арыенцірам
часу былі штогадовыя каталіц-
кія святы.

Гістарычны час чалаве-
цтва царква вымярала лінейна:
ад стварэння Свету і да яго кан-
ца (Страшнага суду). Гэтага
канца свету людзі баяліся і ду-
малі, што ён хутка настане, што
прыводзіла да масавага пакаян-
ня тысяч людзей, асабліва ма-
нахаў.

6. Сістэма адукацыі і развіцця навукі

У XI-XII стст. неабход-
насць у адукаваных, пісьмен-
ных людзей ва ўсіх еўрапейскіх
краінах узрасла. Рамёствы, і
асабліва гандаль, патрабавалі
такіх людзей. Тым больш у Еў-
ропе існавалі мовы, якія трэба
было абавязкова ведаць. У кра-
інах каталіцкай Еўропы мовай
адукацыі была лаціна, на поўдні
Пірэнэйскага паўвострава -
арабская, на тэрыторыі Візан-
тыі - грэцкая, а ў краінах ус-
ходніх і часткова паўднёвых
славян - стараславянская (ста-
рабалгарская, ці старамакедон-
ская) мова. Таму ў XII-XIII
стст. у гарадах пачалі адкры-
вацца свецкія школы, дзе ву-
чыліся дзеці гараджан, рыца-
раў і нават сялян. Гэтыя школы
былі або прыватныя, або іх фі-
нансавалі органы мясцовага са-
макіравання. Вядома, тут так-
сама, як і ў царкоўных школах,
вывучалі малітвы, але дзяцей,
апроч таго, вучылі чытаць, пі-
саць, лічыць і давалі пэўныя
звесткі па прыроднаўстве.

У XII ст. ствараюцца
карпарацыі (аб'яднанні) *магі-
страў* (настаўнікаў) і *шкаляроў*

(вучняў) і выпрацоўваюцца
некаторыя стандарты адука-
цыі. Узнікаюць і вышэйшыя
навучальныя ўстановы - уні-
версітэты. Ужо адзначалася, пе-
ршы з іх узнік у 1119 г. у іта-
льянскай Балонні. У 1209 г. за-
снаваны славуці *Кембрыдж-
скі ўніверсітэт*. Універсітэты
мелі некалькі (у асноўным -
чатыры) факультэтаў: артыс-
тычны (падрыхтоўчы), бага-
слоўскі (тэалогіі), медыцынскі
і юрыдычны (права). На арты-
стычным факультэце вывучалі
сем вольных мастацтваў: гра-
матыку, рыторыку, дыялекты-
ку, арыфметыку, геаметрыю,
астраномію і музыку. Пасля
падрыхтоўчага факультэта сту-
дэнт выбіраў адзін з трох ас-
ноўных факультэтаў і праз два
гады навучання пасля іспытаў
мог атрымаць спачатку званне
бакалаўра, а яшчэ праз два га-
ды - і *магістра*. Самыя тале-
навітыя магістры пасля абаро-
ны сваіх ідэй у выглядзе тэзісаў
перад навукоўцамі маглі атры-
маць званне *доктара*. Доктар
быў вельмі ўплывовай асобай.
Ён меў права як рыцар насіць
меч, уваходзіў у склад органаў
гарадскога самакіравання і меў
магчымасць стаць рэктарам
(кіраўніком) універсітэта.

Навучэнцы ўніверсітэ-
таў атрымалі назву *студэнты*
(што на латыні азначае, той, хто
старанна вучыцца) і былі аба-
вязаны да паступлення ва ўні-
версітэт добра ведаць лаціну,
бо навучанне ва ўсіх еўрапей-
скіх універсітэтах было на гэтай
мове. Дзеля абароны сваіх інта-
рэсаў студэнты з адной краіны
(а навучаліся ў адным універ-
сітэце навучэнцы з розных дзяр-
жаў) стваралі асобныя групы
- *зямляцтвы*, якія тады назы-
валі "нацыямі". Некалькі такіх
нацый стваралі адзіную суполь-
насць, якую на латыні і на-
звалі "*ўніверсітэт*". Асноўны
від заняткаў меў назву *лекцыя*
(што на лаціне абазначае "чы-
танне"). Выкладчык, якога на-

Фама (Тамаш) Аквінскі (з сярэднявечнай карціны)

зывалі "прафесар", чытаў уго-
лас кнігу нейкага царкоўнага ці
свецкага аўтара і тлумачыў яе
змест. Студэнты запісвалі лек-
цыі або сачылі за чытаннем па
кнігах. Кнігі былі рукапісныя і
напісаныя на пергаменце. Кнігі
былі вельмі дарагімі і таму за-
хоўваліся ва ўніверсітэцкіх біб-
ліятэках. Акрамя лекцый сту-
дэнты ўдзельнічалі ў *дыспутах*
- навуковых спрэчках, дзе кожны
з удзельнікаў павінен быў
абгрунтаваць сваю думку або
выказванне. Пры ўніверсітэтах
пачалі ўзнікаць навуковыя цэн-
тры, дзе з'явіліся свецкія на-
вукоўцы.

Адным з такіх даслед-
чыкаў быў англійскі мыслер
XIII ст. *Роджар Бэкан*. Ён ву-
чыў, што свет і прыроду можна
зразумець, калі ўважліва
наблюдваць і аналізаваць.
Ён быў выпускніком
Оксфардскага ўніверсітэта і
вучнем канцлера гэтай навуча-
льнай установы *Роберта Тро-
сетэста*. Навукоўцы лічылі,
што пачаткам працэсу вывуч-
эння прыроды з'яўляецца

дослед, наступны крок - *аналіз*
і фармулёўка адпаведнага тэзі-
су, які атрымаў назву *гіпотэ-
за*. Апошні крок у працэсе вы-
вучэння - гэта праверка гіпотэ-
зы на практыцы. Такім чынам,
вы-шэйзгаданыя навукоўцы
заснавалі *эксперыментальны
падыход у навуцы*. Актыўна
развілася і хрысціянская фі-
ласофія.

Найбуйнейшым ката-
ліцкім філосафам і тэолагам
быў вышэйзгаданы Фама (Та-
маш) Аквінскі (1225-1274). Ён
атрымаў добрую адукацыю ў
Парыжы і Кёльне, быў манахам
ордена дамініканцаў, а потым
выкладчыкам тэалогіі. Ён напі-
саў два буйныя філасофскія
творы "Сума тэалогіі" і "Сума
супраць язычнікаў". Асноўны
прынцып яго філасофіі - гар-
монія веры і розуму. Розум,
на яго думку, можа рацыяна-
льна даказаць існаванне Бога.
Самым выдатным тварэннем
Бога з'яўляецца чалавек, і таму
развіццё чалавечага розуму
будзе спрыяць павелічэнню
славы Бога. Ён таксама абгрун-
таваў ідэю вяршэнства Папы
Рымскага як намесніка Бога на
зямлі і лічыў уладу манарха
святшчэннай. У 1323 г. ён быў
кананізаваны, што значыць
прылічэнне яго да ліку "свя-
тых". У 1879 г. Папа Леў XIII
абвясціў вучэнне Фамы Аквін-
скага афіцыйнай філасофіяй
каталіцызму ў свеце.

АСНОЎНЫЯ ТЭРМІНЫ

Амбон (ад грэц. Ambon
- узвышэнне) - узвышанае мес-
ца перад алтаром у бажніцы
(царкве ці касцёле), звычайна
багата аздобленае, адкуль чы-
таюць тэксты з Бібліі, пра-
маўляюць казанні падчас наба-
жэнства. Паводле падання, ам-
бом сімвалізуе Ноеў каўчэг
(карабель). Будаваўся ён з на-
туральнага ці штучнага каме-
ню, дрэва і металу. Часта мае
форму трыбуны з парапетам.

Бергфрыд - галоўная
всжа замка, апошняя месца аба-
роны.

Галерэя (франц. galerie,
ад італ. galleria) - 1) бакавыя
памяшканні з вокнамі, прыбу-
даваныя да асноўнага аб'ёма
храма XI-XII стагоддзяў; 2)
доўгае крытае светлае памяш-
канне, у якім адну вонкавую

падоўжную сцяну замяняе ка-
ланада; 3) спецыяльныя за-
льныя памяшканні ў палацах.
асветленыя суцэльнымі шэра-
гамі вялікіх вокнаў; 4) калідор
з суцэльнымі ваконнымі праё-
мамі на адным з падоўжных
бакоў будынка. У Беларусі ў
XVI-XVIII стагоддзях існавалі
ў манастырах і кляштарх.

Гызмы (карніз) - гары-
зантальны выступ, які завяр-
шае сцяну будынка, аконныя і
дзвярныя праёмы, падтрым-
лівае дах і ахоўвае сцяну ад сцё-
ку вады, падзяляе фасад на асо-
бныя ярусы і завяршае цокаль.

Данжон - абарончая
вежа, прыстасаваная да жылыя.

Контрфорс (ад contre-
force - процідейнае сіла) - у
архітэктуры папярэчная сцен-
ка, вертыкальны слуп або вы-
ступ ці рабро для ўмацавання
апорнай канструкцыі (перава-
жна сцяны). Рабіліся ўздоўж
сцен і на кутах будынка.

Нев'юра (франц. nevus,
ад лац. nevus - жыла, су-
хажылле) - арка з абчасаных
клінападобных камянёў або
спецыяльных фігурных цаглін,
якая ўмацоўвае рэбры крыжо-
вага, сеткавага, зорчатага і ін-
шых формаў скляпення.

Раманскі стыль -
стыль сярэднявечнага заходне-
еўрапейскага мастацтва X-XII
стагоддзяў. Збудаванні вызна-

чаліся манументальнасцю, ма-
сіўнасцю канструкцый, аздаб-
ляліся абстрактна-геаметрыч-
ным арнаментом і скульпту-
рай. Спачатку будынкi мелі
плоскія драўляныя перакрыц-
ці, пазней - цыліндрычныя, на-
рэшце - крыжовыя.

Скляпенне - апорная
прасторавая канструкцыя для
перакрыцця ці накрывання збу-
даванняў, якая мае крываліней-
ны абрыс. Скляпенне бывае
розных формаў: цыліндрыч-
нае, крыжовае, лустраное. Раз-
навіднасць скляпення - купал.

Фасад - вонкавы бок
пабудовы. Адрозніваюць фа-
сады: галоўны, бакавыя, два-
ровы, вулічны, паркавы ды
інш.

НАЙВАЖНЕЙШЫЯ ПАДЗЕІ

1163 г. - пачатак будаў-
ніцтва Сабора Божай маці ў
Парыжы.

XIII ст. - узнікненне
грамадскіх лазняў у Заходняй
Еўропе.

1209 г. - заснаванне
Кембрыджскага ўніверсітэта.

Каля 1214 г. - *каля*
1292 г. - Роджар Бэкан.

1225-1274 гг. - Фама
(Тамаш) Аквінскі.

1248 г. - пачатак будаў-
ніцтва Кёльнскага сабора.

ЧАСТКА III. ПОЗНЯЕ СЯРЭДНЯВЕЧЧА (XIV-XV стст.)

РАЗДЗЕЛ XIV. ГАРАДЫ - ДЗЯРЖАВЫ ІТАЛІІ

1. Перадумовы Рэнесансу ў гарадах-дзяржавах Італіі.
2. Венецыя.
3. Гэнуя.
4. Фларэнцыя.
5. Мілан.
6. Рым.
7. Паўднёвая Італія.

1. Перадумовы Рэнесансу ў гарадах-дзяржавах Італіі

Паняцце "Рэнесанс".
Тэрмін "Адраджэнне", або
"Рэнесанс", узнік у XVI ст.
Упершыню яго ўжыў знакамі-
ты італьянскі мастак і гістары-
ёграф *Джорджа Вазары* ў
сваёй кнізе "*Жыццязімы най-
больш знакамітых мастакоў,
скульптараў і дойлідаў*", якая
была надрукавана ў 1550 г. Вы-
токі Рэнесансу праглядаюцца ў
Паўночнай Італіі сярэдзіны
XIII - першай паловы XIV стст.
Гэты перыяд звычайна называ-
юць *Пратарэнесансам*. Сам
Рэнесанс падзяляюць на тры
этапы: Ранні (другая палова
(XIV-XV стст.), Высокі (канец
XV - пачатак XVI стст.) і Позні
(XVI - першая палова XVII
стст.). Пасля Італіі Рэнесанс
пашыраўся і ў іншых краінах
Еўропы. Так, на Беларусі Рэ-
несанс набірае моц у другой
чвэрці і сярэдзіне XVI ст.

Рэнесанс - гэта адра-

джэнне антычнай культуры і
мастацтва. Мснавіта ў Італіі
захаваліся такія элементы анты-
чнай культуры як мова (лаціна
вучоных людзей), помнікі ар-
хітэктуры, старажытныя рука-
пісы антычных аўтараў. Частку
гэтых рукапісаў прывезлі ў Іта-
лію грэцкія навукоўцы пасля
захопу Візантыі туркамі. Само
слова "Рэнесанс" мае француз-
скае паходжанне і азначае ад-
маўленне ад сярэднявечнай ку-
льтуры ды вяртанне антычнай
мастацкай спадчыны.

Адна з самых ярскравых
рысаў культуры Адраджэння
- гэта *гуманізм*, новы светапо-
гляд чалавека на жыццё і свет.
Гуманізм прызнаваў найвыш-
эйшую каштоўнасць чалаве-
ка як унікальнай асобы, якая
мае права на выказванне сваіх
думаў, свабоднае развіццё сва-
іх творчых здольнасцяў, на да-
сягненне матэрыяльнага да-
брабыту і асабістага шчасця.

(Працяг у наст. нумары.)

Роджар Бэкан у сваёй абсерваторыі ў Оксфардзе

Ля сімвалічнай магілы Цішкі Гартнага

З вясны, з надыхом цеплыні, ужо па традыцыі, беларускія гурткі ў Магілёве ладзяцца па цікавых мясцінах горада. Беларускі гурток, які прайшоў 18 траўня, быў прысвечаны Змітру Жылуновічу (Цішкі Гартнаму) - дзеячу беларускага нацыянальна-вызвольнага руху, аўтару маніфеста аб утварэнні Саветаў Сацыялістычнай Рэспублікі Беларусь, дзяржаўнаму дзеячу БССР, гісторыку, пісьменніку. Леанід Лыч - доктар гістарычных навук, прафесар, які быў у красавіку на сустрэчы з ТБМ у Магілёве, падкрэсліў, што ў айчыннай гісторыі З. Жылуновічу як нацыянальнаму палітычнаму лідару не было і няма роўных сярод усіх першага рангу дзяржаўных дзеячаў.

Сустрэча адбылася каля памятнага знака на месцы, дзе прыкладна вызначана месца яго пахавання. Дакладнае месца пахавання Змітра Жылуновіча невядомае. На ўскрайку Пячэрскага лесапарку ў 1989 годзе сябры мясцовай філіі "Мартыралог" на чале з Валянцінам Ермаловічам паставілі памятны знак літаратуры і палітыку. Гэта помнік з абрэзаных металічных канструкцый і замацаваным кавалкам чырвонага шкла ў форме сэрца - даніна памяці вялікаму чалавеку за яго вялікую працу па адраджэнні Беларусі, за мужнасць, любоў і пакеты. Гэтая мясціна і лічыцца сімвалічнай магілай Цішкі Гартнага. Непадалёк ад яе - вар'янт, дзе ў 1937 годзе загінуў Зміцер Жылуновіч пасля арышту ў 1936 годзе. Па афіцыйных звестках Жылуновіч у турме праз катаванні страціў здароўе, быў абвешчаны псіхічна хворым, і

пераведзены ў Магілёў, у псіхіятрычную лячэбніцу, дзе неўзабаве памёр ад гангрэны лёгкіх (па некаторых звестках - скончыў жыццё самагубствам).

Але ж дадам яшчэ тое, што піша пра гэта Леанід Лыч: "Меркаванні ўсіх, хто пісаў пра апошнія дні жыцця З. Жылуновіча (Цішкі Гартнага), схода дзяцця: толькі прадуманым, старанна праведзеным катаннем следчыя давалі гэтага, здавалася б, зусім нязломнага чалавека да вар'яцтва. Як бачым, высокім "прафесіяналізмам" вызначаліся яны. Няцяжка ўявіць, колькі патрэбна было спрыту, каб такога стойкага, загартаванага нялёгка кім жыццём чалавека, цвярозага розумам творцу пазбавіць здольнасці паводзіць сябе адэкватна абставінам. Што датычыць самой прычыны смерці гэтага пакутніка, дык яна, мяркую, не мае аналагаў ва ўсім свеце. Калі не памыляецца наш вядомы сучасны пісьменнік, публіцыст Эрнест Ялугін, З. Жылуновіч наступным чынам развітаўся са сваім зямным жыццём: прыўзняў цяжкі бальнічны спецложак і ўбіў яго ножку сабе ў горла.

Гэта значыць туды, адкуль 1 студзеня 1919 г. разносіліся словы пра здзяйсненне такой важнай гістарычнай падзеі ў лёсе нашага народа, як абвешчэнне Беларускай Саветаў Сацыялістычнай Рэспублікі. Не міне і двух дзясяткаў гадоў, як таго вестуна давадуць да самазайства. Гэта таксама ўнікальны выпадак з палітычнага жыцця народаў планеты Зямля. Здзейснены З. Жылуновічам акт самагубства прыпаў на 11 красавіка 1937 г., за некалькі месяцаў да таго, як велізарная дзяржава-гігант СССР разам з усімі сваімі саюзнымі рэспублікамі ўступіць у запоеўную да краёў паласу масавых фізічных рэпрэсіяў над ні ў чым не вінаватымі людзьмі. Здарылася ж такое з З. Жылуновічам на 50-м годзе яго жыцця".

Алег Дзячкоў расповеў пра ролю Жылуновіча і ягоны ўнёсак у адраджэнне нашай краіны. Чыталі яго, Змітра. Падзякавалі сябру ТБМ Падальнскай Аляксандры Рыгораўне, якая адна пафарбавала памятны знак і высаджала кветкі каля яго...

Н.М. Шаманкова.

На Замкавым гасцінцы ў Лідзе

15 ліпеня Альтанка ТБМ на Замкавым гасцінцы ў Лідзе наведалі паэты літаратурнага аб'яднання "Суквецце" пры "Лідскай газеце". Арганізаваў паэтычны дэсант актёр Лідскага народнага тэатра, сябар ТБМ Алег Лазоўскі. Пачытаць свае вершы прыйшлі паэты Ганна Рэлікоўская, Аляксей і Валера Мацулевічы.

Прыемна ўразіла дэкламацыя вершаў лаўрэата прэміі імя Веры Навіцкай паэтэсы Ганны Рэлікоўскай, якая ў камерных умовах залы чытае свае вершы спакойна, а тут змагла прадэманстраваць і мастацтва дэкламатара з цудоўным голасам.

"Баладу пра беларускую школу" і баладу "Тодар з Нарбутаў Лідскіх" Станіслава Судніка прачытаў Алег Лазоўскі.

Свой чуч не адзіны верш прачытаў Валеры Мінец, а верш Ларысы Геніюш агучыў Вітольд Ашурак.

Дабразычліва аднесліся да паэтаў у бліжнім наваколлі. Так, гаспадар крамы сувеніраў дазволіў падключыць гукаўзмацняльнае абсталяванне, а што тычыцца слухачоў, то і іх хапала. Мінакі спыняліся, слухалі, ішлі далей, падыходзілі новыя.

Такая паэтычная дзея з

чытаннем вершаў на вуліцы - для Ліды навіна, але навіна цікавая, і на наступную альтанку 22 ліпеня просяцца ўжо і празаікі. Калі ласка, час не абмежаваны, рэгламент вольны. Гучы беларускае слова свабодна. Завяршылася чарговая альтанка харавым выкананнем песні "Простыя словы" з удзе-

лам лідскага барда Сяркука Чарняка.

Яшчэ некалькі выхадаў, і трэба думаць - вымалоецца нейкі стабільны фармат, тым больш, што паэтаў у Лідзе шмат, хопіць, каб рабіць кожную альтанку непаўторнай.

Наш кар.
Фота Сяргея Паптусы.

Памятныя сустрэчы

Сярод шэрагу цікавых калекцый аддзела старадрукаў і рэдкіх выданняў Прэзідэнцкай бібліятэкі Рэспублікі Беларусь захоўваюцца кнігі, якія аб'ядноўвае тое, што раней яны належалі бібліятэцы Саюза беларускіх пісьменнікаў. У свой час выданні былі перададзены ў дар і сёння ствараюць унікальную калекцыю "Бібліятэка Саюза беларускіх пісьменнікаў", дзе налічваецца не адна сотня асобнікаў.

На выставе "Памятныя сустрэчы", прыведзенай да 85-годдзя з дня заснавання Саюза беларускіх пісьменнікаў, прадстаўлены кнігі з калекцыі, дзе змешчаны аўтографы беларускіх літаратараў. На экспазіцыі можна ўбачыць творы і аўтографы Аляся Адамовіча, Анатоля Астрэйкі, Міколы

Аўрамчыка, Пятруся Броўкі, Міхася Лынькова, Янкі Маўра, Янкі Сіпакова, Максіма Танка, Аляся Якімовіча і многіх іншых вядомых пісьменнікаў, якія ўвайшлі ў класіку беларускай літаратуры.

Святлана Паўлавіцкая, супрацоўнік
Прэзідэнцкай бібліятэкі
Рэспублікі
Беларусь.

Гучыць над Гудамі прыпеўка

Не выпадкова брэндавым мерапрыствам у філіяле "Гудскі цэнтр творчасці і вольнага часу" стаў кірмаш талентаў "Гучыць над Гудамі прыпеўка". Бо тут вельмі любяць народную музыку і песню. Нездарма ж кажуць, што прыпеўка - родная сятра народнай песні.

У мінулую нядзелю на свята прыехалі прыпеваўніцы з аграгарадкаў: Беліца, Ганчары, Ёдкі. Крупава, Пескаўцы. Удзельнічалі таксама жыхарка з вёскі Калясішча Рэгіна Вегж-дзіновіч (дарэчы ёй 86 гадоў) і тры клубы "Актыўнае даўгалецце" ДУ "Лідскі раённы тэрытарыяльны цэнтр сацыяльнага абслугоўвання насельніцтва". У дзіцячай катэгорыі

прынялі ўдзел аматары прыпеваў з Дуброўні і Гудаў.

Трэба адзначыць, што глядзельная зала на гэты раз была амаль запоўнена, і глядачы кожнага ўдзельніка шчыра падтрымлівалі апладысмантамі. Панаваў святочны настрой, і прыемна цешыў слых добра складзены на роднай мове сцэнар, які даносілі да слухачоў вядоўцы конкурсу Вольга Бальцэвіч і Андрэй Колышка.

У склад журы ўваходзілі: Таццяна Лісоўская - намеснік дырэктара ДУ "Лідскі раённы цэнтр культуры і народнай творчасці", Руслан Мельнік - старшыня Крупаўскага сельскага Савета, Лілея Мацкевіч - галоўны спецыяліст па ідэалогіі РСУП "Саўгас Лід-

скі". Журы аднадушна прысудзіла першае месца "Лесапеднаму батальёну" з аграгарадка Ганчары, другое месца Марыі Бальцэвіч з аграгарадка Гуды і трэцяе месца трыа: Лора Васільева, Лілея Лютчык, Станіслава Анацка з клуба "Актыўнае даўгалецце" ДУ "Лідскі раённы тэрытарыяльны цэнтр сацыяльнага абслугоўвання насельніцтва". Спецыяльным прызам адзначаны Галіна Сафонава і Тамара Пяцко з аграгарадка Пескаўцы.

Госць мерапрыемства - народны вакальны гурт "Яч-рачанка" з Дзятлава.

Ганна Некраш,
вядучы метадыст ДУ
"Лідскі раённы цэнтр культуры і народнай творчасці".

Каля замка на Купалу

Калі сонейка, як кажуць у народзе, захацілася за край зямлі, лідзяне пачалі збірацца на пляцоўку каля замка святкаваць Купалле. Урачыстыя фанфары "Белая Русь ты мая.." абвясцілі аб пачатку свята, пасля якіх, народны ансамбль песні і танца "Лідчанка" ДУ "Палац культуры г. Ліды" з адмысловым запалам прадставіў фальклорна-абрадавую дзею "На Івана, на Купалу". Затым творчую эстафету пераняў танцавальны калектыў "Красовыя забавы" Дома польскага. Выступілі і госці: вакальны гурт "Купалінка" беларускай суполкі "Крыніца" з літоўскага горада Клайпеда.

Усе купальскія традыцыі продкаў на нашым свяце былі вытрыманы. Філіялы: "Бердаўскі цэнтр культуры і вольнага часу", "Дварышчанскі Дом культуры", "Беліцкі дом культуры" арганізавалі пляценне і продаж вяноў. З задавальненнем прысутныя купалі вяночкі і пускалі на ваду. Да

спадобы жыхарам прыйшліся і гульні Купалля: перацягванне каната, "кумаванне" (дзе ўдзельнікі палі адзін аднаго півам), бітва на бярвяне мяшкамі з сенам. Шмат ахвотных было знайсці чароўную папараць-кветку. На сучасны лад была праведзена гульня - квэст "У пошуках папараць-кветкі". За-

ключным акордам свята "Каля замка на Купалу" стала купальскае вогнішча. Далейшы працяг ужо адбываўся ў замку, дзе аж да ранку ладзілася святочная дыскатэка.

Ганна Некраш,
вядучы метадыст ДУ
"Лідскі раённы цэнтр культуры і народнай творчасці".

6 ліпеня, напярэдадні 135-х угодкаў з дня нараджэння Янкі Купалы школьны летнік у вёсцы Ваверцы Лідскага раёна наведалі славутыя паэт і літаратуразнавец Міхась Скобла ды знакамітая спявачка Таццяна Грыневіч-Матафонава.

Купалаўская тэма імпрэзы сумішчалася з тэмай 500-годдзя беларускага кнігадрукавання, што

рабіла сустрэчу шматграннай і насычанай. Пытанні літаратурнай віктарыны чаргаваліся з вершамі і песнямі. Улічваючы даволі маладую аўдыторыю, прагучалі вершы дзіцячай, пазнавальнай тэматыкі, а таксама рыфмаваныя загадкі, якія дзеці адгадвалі, не даслухаўшы.

У Ваверцы беларуская школа, настаўнікі і дзеці вядатна валодаюць беларускай мовай, ды і чаму б ім не валодаць, калі людзі на вуліцы га-

500-годнасць у Ваверцы

вораць амаль на літаратурнай беларускай. Ваверка - гэта куточак старой Віленшчыны, дзе

насельніцтва ў асноўным каталіцкае, а мова і культура чыста беларускія. Таму зусім не дзіўна, што дзеці аказаліся вельмі добра абазнанымі ў ска-

рынаўскай тэматыцы. Пераможцы віктарыны ў канцы былі ўзнагароджаны прызамі праекту "500-годнасць".

Наш кар.

Рэдактар Станіслаў Вацлававіч Суднік

Рэдакцыйная калегія:

Алена Анісім, Юрась Бабіч, Юля Бажок, Марыя Баравік, Аляксей Карпенка, Эла Оліна, Ігар Пракаповіч, Аляксей Пяткевіч, Станіслаў Суднік, Павел Сцяцко, Алег Трусаў, Дзяснік Тушынскі, Аляксей Шалахоўскі.

<http://naszaslowa.by/> <http://pawet.net/>
<http://kamunikat.org/> <http://tbm-mova.by/>
<http://nashaslova.mns.by/>

Заснавальнік:

ТБМ імя Францішка Скарыны.

Пасведчанне аб рэгістрацыі № 908 ад 18 снежня 2009 г. выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Адрас рэдакцыі:

231293, Лідскі р-н, в. Даліна.

Адрас для наіштовых адпраўленняў:

231282, г. Ліда-2, п/с 7.

E-mail: naszaslowa@tut.by

Аўтары цалкам адказныя за падбор і дакладнасць прыведзенай інфармацыі. Рэдакцыя рукапісы не вяртае.

Газета надрукавана ў Лідскай друкарні. 231300, г. Ліда, вул. Ленінская, 23.

Выдавец: Установа інфармацыі "Выдавецкі дом ТБМ". Газета падпісана да друку 17.07.2017 г. у 17.00. Замова № 1302. Аб'ём 2 друкаваныя аркушы. Наклад 1500 асобнікаў.

Падпісны індэкс: 63865.

Кошт падпіскі: 1 мес. - 1,43 руб., 3 мес. - 4,29 руб.

Кошт у розніцу: па дамоўленасці.